

Hot och trakasserier . Hur kan man ingripa i riktade trakasserier?

Referat av advokat Martina Kronström, advokat och partner på Advokatbyrå Properta Ab. Jag har arbetat hela min karriär som advokat med fokus främst på tvistlösning. Jag har länge arbetat med yttrandefrihetsfrågor och på nära håll följt med hatpratets utveckling och trender och sedan hur rättspraxis och lagstiftningsarbetet har utvecklats däromkring. Jag har som sakkunnig även hörts i de finländska lagstiftningsprocesser som berör yttrandefrihetsfrågor.

Yttrandefriheten är en av demokratins byggstenar och är därför väsentlig i en rättsstat. Det är av yttersta vikt att medborgarna får vetskap om samhällliga problem och fenomen samt om olika åsikter. Yttrandefriheten är dock inte obegränsad utan den kan och bör begränsas, bland annat då man genom att utnyttja sin egen yttrandefrihet strävar efter att tysta ner eller kränka eller i övrigt osakligt påverka det samhällliga beslutsfattandet och den offentliga diskussionen.

I samband med att användningen av sociala medier och diskussionsforum på internet har ökat, har även yttrandefrihetens negativa följder blivit alltmer uppenbara. Den mer traditionella hatretoriken riktades muntligt direkt mot offret och dess spridning var begränsad. I och med internets framfart har spridningen av hatretorik, dess innehåll och även dess målsättning ändrat markant. Därmed har även hatretoriens följder blivit mer allvarliga inte enbart för offrets del utan även ur en samhälllig synvinkel.

I Finland skrevs det redan i regeringsprogrammet för Antti Rinnes regering 6.6.2019 och senare i regeringsprogrammet för Sanna Marins regering 10.12.2019 in att regeringen bör arbeta för att motarbeta riktade trakasserier. Detta ledde bland annat till en av Justitieministeriet 31.8.2022 publicerad bedömningspromemoria¹ med ett förslag på straffrättslig reglering om riktade trakasserier. I nuvarande regeringsprogram från 20.6.2023 omnämns inte riktade trakasserier på något sätt.

Detta referat kommer att behandla frågan om ingripande i riktade trakasserier utgående till stora delar från det lagstiftningsarbete som gjorts i Finland men frågan om riktade trakasserier kommer även att belysas via exempel.

¹ Maalittamisen rikosoikeudellinen sääntely. Arviomuistio. Justitieministeriets publikationer. 2022:29.

1. Vad är riktade trakasserier

Med riktade trakasserier avses ett systematiskt förfarande med vilket man försöker tysta ner målobjektet eller påverka hans agerande genom att bl.a. hota eller sprida falsk, kränkande eller sensitiv information på internet. Riktade trakasserier börjar vanligtvis med att en publikation om det tilltänkta målobjektet publiceras, ofta i ett mycket propagandistiskt sammanhang, med avsikt att göra målobjektet till måltavla för omfattande hatbrott. Riktade trakasserier baserar sig på utnyttjandet av kollektiv kraft. Anstiftaren strävar till att få en större publik att systematiskt börja kränka och förnedra målobjektet.

Riktade trakasserier kan många gånger vara en hämndaktion för ett myndighetsbeslut. I sådana situationer kan trakasserier ta sig uttryck förutom i hatskrivelser även i brottsanmälningar, klagomål, utredningsbegäran och motsvarande, vilka görs i syfte att störa och trakassera. På grund av den omfattande hatretoriken utsätts målobjektet för rädsla, ångest och lidande. Rädslan för att bli offer för riktade trakasserier påverkar hur människor vågar ta upp och kommentera olika diskussionsfrågor i offentligheten. Rädslan för hatretoriken och trakasserier får sakkunniga att vägra delta i debatter eller ge kommentarer till media, den får journalister att idka själv censurering och poliser att sluta utreda vissa typer av brott.

Då trakasseriernas målsättning ofta är att försöka påverka beslutsfattandet i förvaltningen och rättsskipningen samt att öka polariseringen orsakar de lätt misstro mot myndigheter genom att ifrågasätta objektiviteten och pålitligheten hos beslutsfattare. Riktade trakasserier kan på så sätt minska vissa yrkeskategoriers attraktivitet, så som polis- domar- och åklagaryrkets.

En omfattande själv censureringen leder till att många viktiga åsikter och frågor blir obehandlade eller behandlas ur ett för snävt perspektiv.

Av ovanstående orsaker anses riktade trakasserier ha en direkt inverkan på flera grundläggande rättigheter och således även en direkt inverkan på rättsstaten.

Vid en undersökning utförd av Polisstyrelsen år 2019 berättade 31% av de som besvarat enkäten att de personligen blivit offer för riktade trakasserier och ungefär hälften hade observerat att en kollega hade blivit offer. Finska åklagarföreningen (Suomen syyttäjähdistys ry.) lät göra en

motsvarande enkät år 2018 och av de som besvarade enkäten hade 40 % erfarit hatretorik och riktade trakasserier. Av Finska domarförbundets domare hade två av tre erfarit osakligt beteende och påverkan i rättssalen, på sociala medier, per epost och per telefon. Motsvarande siffror bland politiker och riksdagsledamöter var före 2020 uppe i över 40 %.

Det finska rundradiobolaget Yleisradio Oy utredde år 2019 situationen bland sina journalister och av de som besvarade enkäten hade 60 % under det senaste året upplevt förnedringar och hatretorik, 21 % meddelade att de blivit offer för sådant regelbundet, 24 % hade blivit offer för systematiska kampanjer och 13 % hade blivit hotade med våld. En rapport uppgjord år 2017 av Europarådet² visade att över 50 % av de 940 journalister som hade besvarat enkäten, hade upplevt hatretorik på internet och nästan 70 % hade upplevt psykologiskt våld, vilket kan jämföras med trakasserier och grövre former av ärekränkning.

Skulle dessa undersökningar göras idag skulle siffrorna tack vare covid-pandemitiden troligtvis vara betydligt högre. Undertecknad utredde år 2021 hur covid-pandemin hade påverkat media och journalister och det framkom tydligt att det hade blivit betydligt svårare att få sakkunniga att ställa upp på intervjuer. Hatretoriken och därmed även journalisternas självensur hade ökat.

2. Vilka är möjligheterna att ingripa i riktade trakasserier i Finland idag?

Riktade trakasserier innehåller i regel falska, förnedrande och kränkande påståenden och många gånger ofta hot om våld. Därmed kan bland andra stadgandena om ärekränkning, spridande om information som kränker privatlivet, olaga hot och olaga förföljelse bli tillämpliga. Av dessa stadganden faller enbart olaga hot och olaga förföljelse under allmänt åtal, i övriga situationer förutsätts att offret är aktivt och kräver straff.

Enligt finsk rättspraxis tolkas en längre tids hatretorik ofta som grov ärekränkning. Det finns även rättspraxis som visar att hatretorik på internet även kan uppfylla rekvisiten för olaga förföljelse i situationer där skrivelserna uppfattas vara ägnade att skapa rädsla eller ångest.³

² Council of Europe, Journalists Under pressure – Unwarranted interference, fear and self-censorship in Europe. Marilyn Clark and Anna Grech.

³ Högsta domstolen i Finland 2022:8.

Det är idag inte möjligt att använda teleövervakning som tvångsmedel för att förhindra eller utreda hatbrott. Även om teknisk utredning av den misstänktes dator är möjligt i dagens läge, torde det vara sällsynt att polisen vidtar sådana åtgärder.

Den nuvarande lagstiftningen förutsätter att ingripandet sker retroaktivt med den följd att ett stor del av trakasserier blir obestrafade och målobjekten utsetts för onödigt mycket lidande.

3. Är den nuvarande lagstiftningen tillräcklig för att stävja riktade trakasserier

Några konkreta exempel belyser tydligt utmaningarna med den nuvarande lagstiftningen.

Journalisten Jessikka Aro publicerade för Yleisradio Oy i september 2015 ett reportage där hon bad läsarna om erfarenheter av ryska nättroll⁴. Reportaget var början på en artikelserie om nättroll och om en trollfabrik i St. Petersburg. I maj 2015 publicerade Aro seriens sista artikel, i vilken hon nämnde finländska nätsidor som sprider information som främjar ledningen i Ryssland. Aro nämnde mvlehti.net som en av dessa sidor.

Genast efter att Aro hade publicerat reportaget i september 2014 började en senare i ärendet dömd gärningsperson sprida falska rykten om Aro i ryska medier och på sociala medier⁵. Gärningspersonen startade nya Facebook-grupper där Aro förnedrades och lät göra smädevisor om Aro. Gärningspersonen sände även över hundra privata Facebook-meddelanden åt Aro under knappt 1,5 år.

Aro hade ända sedan september 2014 blivit utsatt för utbredd hatretorik men från och med maj 2015 blev hon MV-lehtis mest populära ämne och hatretoriken ökade. I februari 2016 publicerades på mvlehti.net en över tio år gammal dom som Aro fått. Efter detta nådde hatretoriken igen nya höjder. MV-lehti publicerade under knappa 3 år över 170 artiklar med falska och förnedrande påståenden om och manipulerade bilder på Aro.

Aro var till följd av hatretoriken och alla hot förknippade med den, tvungen att flytta utomlands, var hon bodde i några år, oförmögen att arbeta.

⁴ Nättroll är anonyma eller fejkprofiler som främst på sociala medier sprider propaganda.

⁵ Bl.a. 173 tweets med taggning på Aro under 10 månader, som värst 15 på en dag.

Våren 2018 väckte åklagaren åtal mot en gärningsperson för olaga förföljelse (9.10.2014–23.2.2016) och grov ärekränkning (19.9.2014–23.2.2016), mot en gärningsperson för grov ärekränkning (19.5.2015–2.9.2016) samt mot ytterligare en gärningsperson för grov ärekränkning (23.2.–2.9.2016). Tingsrätten dömde i oktober 2018 gärningsperson nr. 1 till ett år villkorligt fängelse, gärningsman nr 2 dömdes till 1 år 2 månader fängelse för de brott som riktade sig mot Aro⁶. Den tredje gärningspersonen dömdes till ett sammanlagt straff på tre månader villkorligt fängelse för ett flertal brott. Gärningspersonerna 1 och 2 dömdes att betala skadestånd för direkta skador samt för själsligt lidande sammanlagt 55 000 euro. Ärendet har slutligt avgjorts genom en dom från Högsta domstolen i februari 2022⁷.

I ovan beskrivna ärende dömdes gärningspersonerna för de skrivelser de själva skrivit och publicerat fram till den dag Aro har gjort förundersökningsbegäran till polisen. Ingen har blivit straffrättsligt ansvarig för alla de övriga tusentals hatskrivelser som Aro mottagit och som till stor del än idag går att finna på internet. Gärningspersonerna blev heller inte straffrättsligt ansvariga för de skrivelser de publicerat efter år 2016 även om trakasserierna fortsatte ända fram till rättsprocesserna. Den hatretorik Aro har mottagit är sällan skådad. Även om Aro har gjort ett flertal övriga förundersökningsbegäran till polisen gällande de trakasserier som riktats mot henne efter år 2016 har enbart ett fall av olaga förföljelse och ett fall av olaga hot gått vidare till åtal samt laga kraftvunna domar⁸.

Vid större hatkampanjer kan det även vara svårt att avgöra och bevisa vilka personer som bör åtalas och straffas som gärningsmän, vilka som medhjälpare eller anstiftare. Även om den finska strafflagens stadganden om medverkan till brott bör anses vara tillämpliga även på hatbrott kan det i praktiken vara svårt att kunna bevisa delaktighet. Gärningsman 1 i Jessikka Aros ärende ringde runt till olika myndigheter för att se om hen kan hitta något att använda emot Aro. Hen hittade den ovannämnda brottsdomen, sände den till chefredaktören, gärningsman 2, för MV-lehti och bad att domen skulle publiceras och spridas så brett som möjligt. Domen spreds mycket brett ännu under själva huvudförhandlingen, men gärningsman 1 blev aldrig dömd för sin andel i spridandet av domen och alla de tusentals hatskrivelser domen föranledde.

⁶ Gärningspersonen dömdes även för ett flertal andra brott och det sammanlagda straffet var 1,5 år fängelse.

⁷ HD 2022:8.

⁸ Helsingfors tingsrätts dom 6.10.2020, 20/138819, R 20/3008, Birkalands tingsrätt 22.12.2022, 22/152553, R 21/4785.

En stor del av all hatretorik framförs anonymt vilket gör det svårt att ställa personer till svars. Även det stora antalet skrivelser och således även gärningspersoner gör det svårt och näst intill omöjligt att få alla straffrättsligt ansvariga. Detta innebär att offret i större fall av riktade trakasserier blir tvungen att ge vad man kan kalla för mängdrabatt, det vill säga hen måste godkänna att majoriteten av dem som spridit falska och förnedrande påståenden får gå obesträffade och offret får därutöver gå utan ersättning för sitt lidande.

Då var och en ansvarar enbart för det som hen själv har skrivit, finns det inget incentiv bland användarna av sociala medier att begränsa hatretoriken på sina egna sociala mediakonton. Vem som helst kan skapa en nätpublikation och publicera videor, som utomstående fritt kan kommentera. I dagens läge kan de som upprätthåller nätpublikationen eller publicerar videor inte göras straffrättsligt ansvariga för annat än de själva publicerar då dessa sällan faller inom tillämpningsområdet för lagen om yttrandefrihet i masskommunikation, vilken påför ansvar för den ansvariga utgivaren.

Åtalsrätten gällande ärekränkning preskriberas inom två år. Enligt ett nytt prejudikat från Högsta domstolen⁹ börjar preskriptionstiden från den dag då ett inlägg på sociala medier har publicerats. Större hatkampanjer pågår under längre tider, till alla delar uppfyller de inte befintliga brottsrekvisit och offret är av många orsaker tvunget att vänta för att se hur allvarlig kampanjen blir innan hen gör en förundersökningsbegäran till polisen. Görs förundersökningsbegäran för tidigt finns en risk att brottet utreds som klart lindrigare än det egentligen är och enbart en bråkdel del av materialet läggs som grund för ett åtal. I Finland hinner många hatbrott preskriberas under den tid de behandlas, eller blir obehandlade av polisen.

Om offret är en domare, en åklagare eller annan tjänsteman kan tröskeln för att föra ärendet till en straffrättslig bedömning vara hög eftersom personen genom en förundersökningsbegäran lätt jävar sig i det aktuella men även i liknande fall.

I Jessikka Aros ärende riktades hatretorik under rättsprocessen även mot rättens ordförande samt mot ärendets åklagare, som bl.a. kallades för förfalskare. Åklagaren ansåg att hen inte kan yrka på straff på grund av att hen då påverkar framtida egna åtalsprövningar. Riksåklagaren före

⁹ Högsta domstolen i Finland 2024:3.

ärendet vidare och lät väcka åtal. Gärningsmannen dömdes i tingsrätten för ärekränkning mot ett stort antal poliser, mot tingsdomaren samt mot åklagaren¹⁰.

Enligt den finländska lagen om besöksförbud¹¹ kan besöksförbud meddelas för avvärjande av brott mot liv, hälsa, frihet eller frid eller hot om sådant brott eller för avvärjande av annat allvarligt trakasseri. Hatbrott är således inte uteslutna som brott för vilka besöksförbud kan meddelas. Jessikka Aro ansökte 2019 om besöksförbud mot två personer som följde henne till evenemang hon deltog i, filmade henne och störde henne samt lade upp långa videon med Aro som huvudsobjekt och alla med förnedrande innehåll och med möjlighet för tittarna att skriva förnedrande kommentarer i chatten. Eftersom personerna som besöksförbudsansökan gällde kallade sig för journalister ansåg såväl tingsrätten som hovrätten att även om det kan anses sannolikt att personerna gjort sig skyldiga till brott skulle ett besöksförbud innebära förhandscensur och förkastade ansökan. Trakasserierna mot Aro och mot alla som kämpade för henne fortsatte. Något åtal väcktes aldrig.

Även om den nuvarande lagstiftningen gör det möjligt att ingripa i trakasserier, kan lagstiftningen anses vara bristfällig speciellt då det gäller större hatkampanjer och riktade trakasserier.

4. Finlands åtgärder för att ingripa i riktade trakasserier

I Finland har man i rätt tidigt skede skridit till åtgärder för att motarbeta riktade trakasserier och insett att det är en grundrättighetsfråga att bekämpa riktade trakasserier. Ett flertal myndigheter har lyft upp behovet av en ny kriminalisering. Nedan framförs en kronologi över det arbete som gjorts för att förbättra situationen för offren för riktade trakasserier.

Inrikesministeriet, justitieministeriet samt undervisnings- och kulturministeriet tillsatte 14.11.2018 ett projekt med uppgift att utarbeta förslag för att effektivare få bukt på hatretorik samt trakasserier. Arbetsgruppen behandlade även riktade trakasserier. Arbetsgruppen

¹⁰ Birkalands tingsrätt 31.5.2021, 21/124100, R 20/4454, domen har inte vunnit laga kraft.

¹¹ Lag om besöksförbud 4.12.1998/898.

presenterade i sin rapport 8.5.2019¹² att hatretorik är ett så allvarligt problem att det krävs riktlinjer i regeringsprogrammet eller i liknande dokument samt ett åtgärdsprogram mot hatretorik. Arbetsgruppen framförde en begäran om att utreda huruvida de ikraftvarande straffstadgandena möjliggör ett tillräckligt täckande straffansvar vid riktade trakasserier. Arbetsgruppen lyfte bland annat fram behovet av att alla som på något sätt deltar i en hatkampanj bör kunna göras straffansvariga.

Finlands största tingsrätt Helsingfors tingsrätt lämnade 19.12.2018, det vill säga kort efter att dom fallit i Aros ärende, in ett förslag till ny lagstiftning som skulle skydda domare och andra rättskipare mot osaklig, förnedrande och hotfull påverkan.

Justitieministeriet gav som svar på tingsrättens lagförslag en promemoria 9.4.2019¹³ där man konstaterar att det inte finns några tvingande behov av en ny kriminalisering utan den ikraftvarande lagstiftningen bör anses tillräcklig och tillräckligt tydlig. Promemorian har publicerats innan den ovan nämnda arbetsgruppens rapport publicerades, vilket kan förklara de något divergerande åsikterna.

Justitieministeriets promemoria efterföljdes av att polisstyrelsen, riksåklagarämbetet och tingsrättens lagmän 17.6.2019 föreslog att brott mot kommunikationsfrid, olaga hot, ärekränkning samt spridande av information som kränker privatlivet skall falla under allmänt åtal då offret är en tjänsteman, arbetstagar eller en närstående till dessa om den närstående blivit offer på grund av tjänstemannens eller arbetstagarens arbetsuppgifter. Polisstyrelsen framförde även att det bör vara straffbart att erbjuda en plattform för spridande av riktade trakasserier.

I den finländska riksdagen behandlades 27.11.2019 ett lagförslag¹⁴ där det föreslogs att det i strafflagen skulle tas in nya straffstadganden gällande trakasserier riktade mot myndigheter. Ärendet remitterades till lagutskottet där ärendet har förfallit i april 2023.

År 2020 framförde justitieministeriet ett förslag på ändring av åtalsrätten för olaga hot i situationer där olaga hot riktas mot någon på grund av dess arbetsuppgifter eller offentliga

¹² Sanat ovat tekoja. Vihapuheen ja nettikiusaamisen vastaisten toimien tehostaminen. Inrikesministeriets publikationer 2019:23.

¹³ VN/7189/2018

¹⁴ LA 33/2019 vp.

förtroendeuppdrag. Lagförslaget godkändes och ändringen trädde i kraft 1.10.2021. Lagändringen gör det lättare för arbetsgivare att anmäla brott i arbetstagarens ställe.

I en utredning som Statsrådets kansli låtit uppföra år 2020¹⁵ framförs att ikraftvarande lagstiftning är tillräcklig för att stävja riktade trakasserier. Utredare, tingsdomare, JD Mika Illman konstaterar dock att yttrandefrihetsbrott i större drag borde falla under allmänt åtal och inte kräva offrets medverkan på det som det görs idag. Illman påtalar även ett behov av att påföra upprätthållarna av sociala medier ett ansvar för att övervaka och ta bort olagligt innehåll med hot om att åsidosättandet av ansvaret medför straffrättsligt ansvar.

Inrikesministeriet fortsatte genom en 20.5.2020 tillsatt arbetsgrupp utreda på vilket sätt offren för riktade trakasserier kunde skyddas och stödas bättre och publicerade en arbetsgruppsrapport 11.2.2021¹⁶. I sin rapport förs fram fyra huvudsakliga förslag för att förbättra situationen för offren. Man föreslog att ett forskningsprojekt skall genomföras för att utreda omfattningen av riktade trakasserier och för att få tillförlitlig information om fenomenet. Ställningen för dem som blivit offer för riktade trakasserier och tillgodoseendet av deras rättigheter i polisverksamheten bör förbättras och stödet till dem som blivit offer för riktade trakasserier bör förbättras. Det bör även säkerställas att arbetsgivarna stöder arbetstagarna vid riktade trakasserier genom att utarbeta anvisningar för situationer där arbetstagare, frilansare eller frivilliga personer som deltar i verksamheten utsätts för riktade trakasserier.

I samband med att riksdagen godkände lagändringen gällande åtalsrätten för olaga hot krävde riksdagen att det utan dröjsmål utreds huruvida riktade trakasserier förutsätter en lagändring¹⁷. I sin bedömningspromemoria från hösten 2022¹⁸ för justitieministeriet för första gången fram ett klart behov av en ny lagstiftning gällande riktade trakasserier samt även ett konkret och väl genomtänkt förslag till ett nytt straffstadgande.

Enligt justitieministeriets lagförslag skulle rekvisiten för riktade trakasserier uppfyllas om en person genom ett allmänt använt elektroniskt datanät, i avsikt att åstadkomma systematiska trakasserier av en person på grund av dennes arbetsuppgifter eller samhällseliga uppgifter, hotar

¹⁵ Statsrådets utredning 2020:3.

¹⁶ Maalittamisen vastaisten toimien tehostaminen. Työryhmäraportti. Sisäministeriön julkaisuja 2021:3.

¹⁷ EV 97/2021 vp.

¹⁸ VN/4305/2022, Maalittamisen rikosoikeudellinen sääntely. Arviomuistio 2022:29.

eller utövar påtryckning på personen i fråga eller framför en oriktig, förvanskad eller förnedrande uppgift om personen eller en uppgift om personens privatliv. Det samma skulle gälla den som med vetskap om verksamhetens art deltar i dylika systematiska trakasserier genom att hota eller utöva påtryckning på personen i fråga eller genom att framföra en oriktig, förvanskad eller förnedrande uppgift om personen. Straffansvar skulle inte följa om framförandet av informationen gäller en allmänt betydlig sak, den gäller politiker eller övriga offentliga personer och framförandet av informationen behövs för behandlingen av en samhällligt betydelsefull sak och om framförandet inte tydligt överskrider det som kan anses godtagbart.

Riktade trakasserier föreslogs falla under allmänt åtal, det vill säga det skulle inte kräva att offret yrkar på straff för gärningen. Den här utgångspunkten kan förefalla naturlig då lagförslaget samtidigt utgick ifrån att det straffrättsliga ansvaret inte förutsätter att offret fått kännedom om trakasserierna.

I bedömningspromemorian togs även fram ett förslag på ändring av den finska tvångsmedelslagen så att det vid utredandet och förhindrandet av riktade trakasserier skulle vara möjligt att använda sig av teleövervakning.

Lagförslaget blev väl emottaget och sammanlagt 59 skriftliga remissvar lämnades in¹⁹. Över hälften av de som inlämnade ett remissvar såg ett behov och möjlighet för en kriminalisering av riktade trakasserier. En stor del av de som svarade på remissen ansåg dock att lagförslagens definition gällande förfaringssätten och målobjekten/ offren är för snäv. Kritik riktades även mot förslaget maximistraff på böter eller fängelse i högst ett år, som ansågs vara för lågt samt mot graden på uppsåt, som ansågs vara för hög.

Bland remissvaren konstaterades att den nya kriminaliseringen nu på ett välkommet sätt skulle göra det lättare att åtala den som påbörjat kampanjen då det inte längre krävs en sådan svårbevisad anstiftan som i övrigt avses i den finländska strafflagens 5 kap. 5 §.

Trots att majoriteten av de som inlämnade remissvar stödde lagförslaget bestämde Justitieministeriet i augusti 2023 efter nya justitieministerns tillträde i juni 2023, att avsluta

¹⁹ Justitieministeriet begärde utlåtanden av 48 olika aktörer, varav 31 lämnade in ett utlåtande. Därtill inlämnades utlåtanden av 16 privatpersoner och 12 övriga aktörer. Maalittamisen rikosoikeudellinen sääntely. Lausuntotiivistelmä. Jusititeministeriets publikationer 2022:43.

lagstiftningsprojektet i sin helhet. Justitieministeriet fortsätter dock förbättra offrens skydd i arbetet samt i brottsprocessen²⁰.

Även om vi i Finland får vänta på ett straffstadgande gällande riktade trakasserier kan vi inom två år se fram emot nya stadganden som till en del även kan stävja trakasserier och hämndaktioner i och med att Europeiska unionens råd 19.3.2024 har godkänt det så kallade SLAPP-direktivet. Direktivet ämnar skydda personer som utgör måltavla för så kallade strategiska rättsprocesser, som ämnar att hindra offentlig debatt. Dessa lagändringar kan inte längre stoppas på politiska grunder.

5. Alternativa sätt att ingripa

En kriminalisering har vanligtvis en viss preventiv effekt på människors agerande. Då det gäller hatbrott är straffen oftast lindriga bötesstraff och i Finland har man kunnat se att domar för hatbrott inte inverkar på den straffades fortsatta retorik.

Många som deltar i riktade trakasserier inser inte hur kommentarerna inverkar på eller att alla kommentarer inverkar på målobjektets välmående, det är skillnad om det skrivs tre eller trehundra kommentarer. Att sprida medvetenhet om trakasseriernas följder kunde vara ett effektivt sätt att öka tröskeln för att delta i trakasserierna. Detta kan och bör göras på olika nivåer. Unesco gör ett stort jobb genom att skydda först och främst journalister mot trakasserier men även i övrigt göra det mer allmänt känt vilka yttrandefrihetens gränser är²¹. Att fostra användare av sociala medier i ansvarsfullt användande torde vara i allas intresse och här spelar skolor en viktig roll.

Så som framgick även under det finländska utrednings- och lagstiftningsarbetet vore det viktigt att upprätthållarna av sociala medier har ansvar för att övervaka och ta bort olagligt innehåll. Det har dock visat sig svårt att uppnå en tillfredsställande lösning på denna fråga. Medan det arbetet pågår bör vi finna effektiva sätt att ingripa i riktade trakasserier så att vi kan trygga ett säkert diskussionsklimat.

²⁰ Justitieministeriet leds sedan 20.6.2023 av det Sannfinländska partiet.

²¹ Se närmare på <https://www.unesco.org/en/freedom-expression-rule-law>.